

Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας λαός υφάνεται άμα
δείξη πώς δέ φοβάται την
αλήθεια—ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα έχει τους φν
οικους της καλώνες.
ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Ζ'.

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 1 ΤΟΥ ΜΑΡΤΗ 1909

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΗ ΑΡΙΘ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 333

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Δυό λόγια (άρθρο τρίτο και
στερνό).

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ. Η καλία τάχρηπότημου (συ-
νέχεια).

Ο ΔΟΛΟΦΟΝΟΣ. Και φονιάδες!

Ν. ΣΑΝΤΟΡΙΝΑΙΟΣ. Το βούτο.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Α. Παλαμάς, Γ. Αδάμας. Μήτρος Αε-
σποίνης. δ Σεβνταλής.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ—Ο,ΤΙ ΘΕ-
ΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΔΥΟ ΛΟΓΙΑ^{*)}

(ΑΡΘΡΟ ΤΡΙΤΟ ΚΑΙ ΣΤΕΡΝΟ)

Ο Ψυχάρης δεν έχει όπαδούς, καλίστα με το νόημα το κάπως εξευτελιστικό που δόθηκε στη λέξη, κάθε φορά που τη μεταχειρίζεσθε για να φανερώσουμε μίαν ύποταγή σκλάβων άρχαρχητήριτων μπροστά σε κοτζαμπασήδες, ήρώους του τιπαστένιου, δούλους μαζί και άφενταδες, προτικυνητές του ρουσφετιού, που ξέρουμε μόνο να κοιτάζουν έρωτικά και να γλυκοχαϊδεύουνε τα ακαλά και συμφέροντα, και τίποτε παραπάνου· ή μικροπολιτική με τα προσωπικά ζητήματα και ή μικροκαπιτωσύνη με τα φερσίματα τ' άνειλικρινή άπλώσαν τα χέρια τους για να τα καταβούνε ίσα μ' εκεί που στέκονται αυτοί, και τις ιδέες, όπου τις μυριστίνε, και τάντικειμένα, όπου τα κντιάσουν· και τα όνματ' άκόμη τα παρυσιαζούνε στυμένους καρπούς και ξεραμένους, χωρίς το ζουμί του πραγματικού. Βέβαια ο Ψυχάρης όπαδούς, καθώς έχουν οι κερματάρχες και των καφενέδων οι φωτιστές, δεν έχει. Μά δώστε στη λέξη το νόημα το πιο εθγενικό και το πιο έντονο· το νόημα μαζί του φωτισμένου λόγου και της πίστης της θρησκευτικής. Και τότε άόρη θάκούσετε πρώτα πρώτα τον Ψυχάρη να σας βροντοφωνήσῃ: α'Εγώ δεν έχω όπαδούς· τ' είλ' έγω; Οι όπαδοί για την 'Ιδέα είναι. Κ' έγω είμαι όπαδός. Όπου σας προσκαλώ να μ' ακολουθήσετε, με καμιά βία, και παντα με την Παιθώ, το ξέρετε πολύ καλά πώς με το χέρι μου δείχνω προς κάποιο σημείο, παραπέρα από μένα, και πιο ψηλά. Ζήτω του Ψυχάρη; Όχι. Ζήτω της 'Ιδέας!· Όμως, βλέπει δεν το βλέπει, θέλει δεν το θέλει, ο Ψυχάρης, είναι μαζί σαν πρόδρομος, σά διαλητής, σά μνητής, σά διδάχος, σαν άρχηγός, σά σοφός, σαν ποιητής,

σαν πλάστης. Δείχνει, δασκαλεύει, κηρύχνει, γράφει. Γύρο του χορεύει άγάλια άγάλια, θέλοντας μή θέλοντας, ένας κόσμος. Λίγοι, πολλοί, άδιάφοροι. Όλοι σε άδιάκοπη κίνηση. Οι σήμερα λίγοι, αύριο πολλοί. Άφίνω πώς και δέκα μπορεί να ζυγίζουν με χίλιους. Όλόγυρά του λυγρόν κάποιοι φίλοι, έχτιμητές, κάποιοι μαθητές, κάποιον θαμαστές, κάποιον περίεργοι, κάποιον χασομέρηδες. Άπό τους όλους βγαίνουν οι όπαδοί μαζί και της άπρόσωπης 'Ιδέας, κ' εκείνου που δίνει σάρκα της ιδέας, και είναι το πρόσωπο που πλατύτερα την άντιπροσωπεύει. Ο Ψυχάρης. Μά όπου 'Ιδέα υπάρχει, θά υπάρχει και άξιοπρέπεια, και γνωση, και λαιτερία και άνθρωπισμός. Οι μαθητές, μπορεί και κείνοι, με την άρχίδα, να φιλονεικάνε με το δάσκαλο, να δασκαλεύουνε το δάσκαλο, ή να κνιάζουνε πώ τότε δασκαλεύουν, κι ο δάσκαλος ίσα ίσα το δασκαλέμα τουτο να το έχη τιμή του, καράρι του, χρεά του.

Πρώτα γιατί ο δάσκαλος τους μαθητάδες του τους θέλει συζητητές κι αυτούς και άντίμαχους με σκέψη και με βουλή, και με πείσμα, αν άγαπάτε. Γιατί ο δάσκαλος άνθρωπος θέλει στέν κόσμο να βγάλη, πάντα να φωτάν και ποτέ να μην ήσυχάζουν. Γιατί ο δάσκαλος θά πάη γυρεύοντας ίσα ίσα να δείξη τη δύναμη της γνώμης του, και τη δική του τη ματωροσύνη, άγνάντια στους μαθητές του, με τη μέθοδ' έχη τη σχολαστική, μά με τη σωκρατική, σά να πνύει. Και δεν πρέπει να ξεχνάμε πώς δεν έχουμε και πολύ να κάμουμε, στο ζήτημά μας, τα όνματ' αόρατα· και μαθητής, με το κύριο νόμα τους το μεταχειρισμά τους έδω πρέπει να νοηθῇ πώ πολύ μεταφορικά. Πιστεύω πώς πολλοί από κείνους που προσέχουνε τα λόγια του Ψυχάρη και που κερδίζουν από κείνα, μπορεί σε κάποιο κύκλο, να λογαριαζονται και κείνοι δάσκαλοι, και με το παραπάνου μαθητές που σε πολλά πράματα πρώτος ο δάσκαλος άναγνωρίζει τη δασκαλειόνη τους. Αύτό το μπορεί έδω το γράφω μόνο για τους άλλους. Όσο για τον έαυτό μου, που μπορεί να σταθίκα στο μεταχειρισμά του στίχου δάσκαλος κάποιον ποιητών που ήρθαν ύστερ' από μέ, και άίχως να το θέλω και δίχως να το νοιώθω, μήτ' έγω, μήτ' εκείνοι, όχι πιά μπορεί, μά κατηγορηματικά το βεβαιώνω, έχουνται στιγμές πώ λογαριάζω πώς άκομα και τώρα είμαι και μαζί μαθητής ποιητών πώ πολύ νέων μου, και των άμούστακων άκόμα Όρφών της τελευταίας ώρας.

Και λοιπόν ο Ψυχάρης έχει και δεν έχει όπαδούς. Δεν έχει άμα δώσουμε στη λέξη νόημα που προϋποθέτει κάποιον κοντζαμπασισμό και

κομματισμό, πράματα πρόστυχα που τα φτερά της 'Ιδέας μας είναι άνήμπορα να τα φορτωθούνε. Έχει όπαδούς, αν θυμηθούμε πώς την 'Ιδέα δεν την τραβάνε μπροστά παρά όπαδοί και πλάστες· δηλονότι άνθρωποι που όχι μόνο άπόφαση παίρνουνε να θυσιασούνε για την 'Ιδέα—άφού 'Ιδέα είναι, δηλαδή ήτι πνδ σεβάσμιος και πνδ θεός έχει να φιλοδοξήση ο άνθρωπος· 'Ιδέα, κι όχι θέση, όχι τέπη· μά και τη δύναμη ναώθουν· τον καθάρωτοτο άέρα της 'Ιδέας τούτης να τότε πνκνίσουνε θαματοργγῶ, δεν ξέρω πώς, και να τότε σκρνώσουνε και να τότε στήσουνε έδωλο άπάνου σ' ένα βράχο άπείανταχτο. Έχει όπαδούς, όταν δεν ξεχνάμε πώς ο Ψυχάρης δεν είναι μόνο έπιστήμονας με τη γνώμη του την επικυρωμένη, που δεν μπορεί κανείς να την πολεμήτη άποτελεσματικά, παρά έφοδιασμένος αν είναι με όπλα σαν τα δικά του, και πώ να ξέρη να τα μεταχειριστή, όχι μόνο πιστήμονας με τη γνώμη του, μά και πλάστης με το λόγο του.

Όμως ο κ. Ξενόπουλος αλλοιώνει το ξανάζει το ζήτημα. Δεν το ψάχνει και δεν πάει μέσα. Το γγίζει ξέδερχ, ταχυδαχτυλογραφικά, και περνά. Θέλει να μάς παραστήση πώς κι ο Ψυχάρης τάχα έμολόγησε πώς δεν έχει κανέναν άλλον όπαδό παρά τον 'Ερμονα· και πώς με τούτο πρέπει να συμπεράνουμε πώς ο λεγόμενος ψυχαρισμός πάει πιά, δε λογαριαζεται σε τίποτε, ξέπεσε, τώ να είταν αξία χρηματιστική, και κάτι χειρότερο, και τώρα ο άμοιρος ο Ψυχάρης βλέποντας την άπαιτοχία του, πάνε χαμένα τα σχέδια και οι λογαριασμοί του, πρέπει, το λιγώτερο, να κρεμαστή. Το σωστό είναι πώς ο Ψυχάρης, θέλησε να δείξη τούτο: μπορεί κανείς να είναι ποιητής της ιδέας και τεχνίτης του ύφου από τους πιο πρωτότυπους, με δύναμη γλωσσολαστική και με φαντασία πρώτης, και μολαταύτα τη γλώσσα που γράφει να την κρατῇ ύποταχτική του γραμματικού κανόνα, άπόλυτα και άπρόσωπα, με όλη του τη λογοτεχνική προσωπικότητα, δούλος της γραμματικής, ο κύριος του ύφους. Και όχι άρπορεί κανείς να είναι ποιητής τέτοιος, και μολαταύτα κτλ. Το σωστότερο, να πνύμε: γιατί κανείς είναι ποιητής σαν τον 'Ερμονα, γι' αυτό άκούει τα δασκαλέματα γλωσσολόγου, σαν του Ψυχάρη. Άφίνω πώς κι αν το ξετάσουμε το ζήτημα από την όψη που το παίρνει ο κ. Ξενόπουλος, κι αν το δεχτούμε πώς ο Ψυχάρης θέλει να πῇ πώς μονάκριβος όπαδός του είναι ο 'Ερμονας, και τότε το γεγονός είναι κι έσο δεν το φαντάζεται ο κ. Ξενόπουλος, χαρακτηριστικό. Ξέρει πολύ καλά ο κ. Ξενόπουλος πώς ο 'Ερμονας αυτός είναι ο κ. Πέτρος Βλαστός, ο ποιητής της α'Αργός· της «Ζωής»

*) Κοίταξε άριθ. 329 και 330.